

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 1° april 1919 kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1919 under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående tekniska elementarskolan och tekniska gymnasiet i Örebro jämte i dessa ämnen väckta motioner.

(2:a avd.)

Uti den till riksdagen den 9 januari 1919 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t, under återopande av punkt 247 av det vid åttonde huvudtiteln fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastika ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels för tekniska elementarskolan och tekniska gymnasiet i Örebro godkänna följande ordinarie stat för år 1920:

	Lön	Tjänstgöringspenningar.	Summa
	Kronor	Kronor.	Kronor
1 rektor (förutom av kommunen bekostad fri bostad eller ersättning härför)	5,000 —	2,500 —	7,500 —
1 lektor (förutom ålderstillägg).....	3,900 —	1,900 —	5,800 —
9 lektorer (förutom ålderstillägg).....	35,100 —	17,100 —	52,200 —
1 lektor (från och med den 1 juli 1920)	1,950 —	950 —	2,900 —
1 lektor (från och med den 1 juli 1920)	1,950 —	950 —	2,900 —

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 6 saml. 26 häft. (Nr 42.)

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
	Kronor	Kronor	Kronor
1 vaktmästare.....	900	550	² 1,450
1 maskinist ¹ och eldare	1,100	650	² 1,750
1 laboratorievaktmästare från och med den 1 juli 1920).....	550	325	875
Till arvoden åt extra lärare vårterminen 1920 för 160 veckotimmar	—	—	15,000
› arvoden åt extra lärare höstterminen 1920 för 99 veckotimmar.....	—	—	7,800
› bokförings- och skrivbiträde åttor.....	—	—	900
› övningar i lantmäteri	—	—	600
› föredrag om arbetarskydd och hygien	—	—	400
› skolläkare	—	—	700
› bibliotek	—	—	1,500
› samlingar och undervisningsmaterial	—	—	2,500
› verkstaden för materialier och diverse.....	—	—	1,000
› laborationer	—	—	4,000
› tryckningskostnader, annonser, skrivmaterialier m. m.	—	—	2,000
› lyshållning, uppvärmning m. m.	—	—	17,550
Summa kronor	—	—	129,325

¹ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.

² Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas åt ifrågavarande befattningshavare, skall av lönen avstås för bostad och bränsle 150 kronor samt för lyse 25 kronor för år. Därest befattningshavare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw-timmar. I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelsen i § 3 av kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. F. S. 1918 nr 836).

dels ock medgiva, att styrelsen för ifrågavarande läroanstalt må äga att beträffande de utgiftstitlar, som icke innefatta avlöning till ordinarie personal, å en post göra minskning och å en annan ökning, endast anslagsbeloppen i deras helhet icke överskridas.

Vidare har Kungl. Maj:t i den till riksdagen den 9 januari 1919 avlätna propositionen (nr 2) med förslag till tilläggsstat till riksstaten för år 1919 under respektive punkterna 60 och 61 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen

att för beredande av tillfälligt lönetillägg åt vaktmästaren samt maskinisten och eldaren vid tekniska elementarskolan och tekniska gymnasiet i Örebro anvisa på tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag, högst 650 kronor, att utgå med 400 kronor till vaktmästaren samt med 250 kronor till maskinisten och eldaren; samt

att till täckande av dels under år 1917 uppkommen brist i den för tekniska elementarskolan i Örebro för sagda år gällande staten, dels ock för år 1918 beräknad brist i nämnda skolas stat anvisa på tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag, högst 9,406 kronor.

Utredningen i berörda ämnen återfinnes å sid. 751—766 i det vid statsverkspropositionen för år 1920 fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastika ärenden för ovannämnda dag.

I detta sammanhang har utskottet till behandling dessutom förehaft fyra särskilda motioner väckta, två inom första kammaren av herr *A. Lindgren* m. fl. (nr 45 och 46) och två inom andra kammaren av herr *A. P. Gustafsson* m. fl. (nr 215 och 216), av vilka motioner I: 45 och II: 215 samt I: 46 och II: 216 äro sinsemellan likalydande.

I de båda sistnämnda motionerna har hemställts, att riksdagen, utöver av Kungl. Maj:t äskade medel, måtte för tekniska gymnasiet i Örebro utvidgning från och med hösten 1919 med en fjärde parallellavdelning och en i samband därmed inrättad tekniskt merkantil linje bevilja

- a) på tilläggsstat för år 1919 ett anslag av 4,000 kronor, och
- b) på extra stat för 1920 ett anslag av 12,000 kronor.

I motionerna I: 45 och II: 215 har föreslagits, att riksdagen för att bereda lärjungarna vid det blivande tekniska gymnasiet i Örebro större frihet i valet mellan gymnasiet tre linjer, än de skulle få enligt Kungl. Maj:ts förslag, måtte höja det i Kungl. Maj:ts förslag till stat för tekniska gymnasiet i Örebro för år 1920 upptagna anslaget till arvoden åt extra lärare för höstterminen nämnda år från 7,800 kronor till 8,000 kronor,

I avseende å de skäl, som motionärerna förebragt för ovanberörda förslag, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Över de i omförmälda motioner framlagda förslag har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat skolöverstyrelsens yttrande, vilket är av följande lydelse:

»De till Överstyrelsen remitterade motionerna sammanhänga principiellt på det närmaste med varandra. Överstyrelsen anser sig därför böra upptaga dem till behandling i ett sammanhang. I motionerna om förhöjning i anslaget till arvoden åt extra lärare (nr 45 och 215) uppgifves visserligen, att såväl sagda motioner som skolstyrelsens framställningar i samma syfte icke hava något som helst samband med graden av undervisningens specialisering, utan endast åsyfta en lämplighetsåtgärd av mycket ringa om någon principiell betydelse för den pågående omorganisationen av läroanstalten. Kort förut framhålla emellertid motionärerna, att skillnaden emellan de av Kungl. Maj:t föreslagna och av motionärerna ifrågasatta anslagsbeloppen är så ringa, att den icke i och för sig skulle påkallat en förnyad framställning från deras sida, om icke ett obetingat godkännande av Kungl. Maj:ts förslag måste anses innebära en principiell anslutning till de skäl, som anförts för nedsättningen i anslaget, och att detta enligt motionärernas förmenande skulle kunna leda till avsevärda svårigheter för skolans lärjungar. De åberopade, av Kungl. Maj:t anförda skälen sammanfattas i departementschefens yttrande (prop. 1919 sid. 762) sålunda, att styrelsens framställning »syftar åt en viktig och i viss mån genomgripande förändring i det blivande tekniska gymnasiets organisation». Att denna uppfattning icke, såsom motionärerna anse, beror på att de sakkunniga, som avgivit yttrande i ärendet, »missuppfattat frågans innebörd», utan att framställningen verkligen syftar åt en sådan förändring, framgår med all önskvärd tydlighet av den andra motionen nr 46 respektive 216, i vilken anslag begäres till en starkt specialiserad merkantil linje under särskilt betonande av de förutvarande linjernas specialisering. Motionärerna framhålla här såsom önskligt, att »gymnasiets tekniska undervisning i hufvudsak finge bibehålla samma karaktär som i den nuvarande tekniska elementarskolan», något som förvisso icke kan vara avsett, när riksdagen fattade sitt beslut angående den lägre tekniska undervisningens omorganisation.

Den tekniska kommittén, i vilken tekniska elementarskolans i Örebro nuvarande rektor var ledamot och sekreterare, framställer i sitt år 1912 avgivna betänkande en skarp kritik av de tekniska elementarskolorna och föreslår i deras ställe upprättande av ett system av tekniska fackskolor med strängt specialiserad undervisning och lärotiden avkortad till två läsår. De myndigheter, korporationer och enskilda, som yttrat sig över förslaget, bland dem även stadsfullmäktige i Örebro, hava i stort sett gillat kommitténs synpunkter och framhållit, att de tekniska elementarskolorna borde ombildas i den riktning kommittén föreslagit. Från åtskilliga håll framhölls emellertid, att det ej vore tillräckligt med enbart fackskolor, utan att det även behövdes läro-

anstalter, som meddelade en allmänt teknisk och i förening med denna en viss merkantil utbildning. Av Kungl. Maj:t för frågans ytterligare utredning särskilt tillkallade slkkunniga anslöto sig till den tekniska kommitténs uppfattning angående de tekniska elementarskolornas olämplighet och förordade principiellt de av den tekniska kommittén föreslagna tvååriga fackskolorna, men föreslogo därjämte upprättandet av tekniska gymnasier, som skulle meddela den allmänt tekniska och därmed förenade merkantila bildning, som ansetts behöflig. De tekniska fackskolorna skulle emottaga företrädesvis »begåvade framåtsträvande arbetare, som redan hunnit arbeta sig in i någon bestämd industrigren och definitivt beslutat att ägna sig åt denna samt på grund därav hade sitt intresse inriktat just på specialstudier inom denna gren». För den skull blevo inträdesfordringarna i teoretiska ämnen begränsade till sådant, som oundgängligen behöves för de tekniska studiernas bedrivande, huvudsakligen matematik, ett ämne, som utan svårighet kunde inhämtas snart sagt var som helst utan de med en längre vistelse vid någon förberedande läroanstalt förenade kostnaderna. De tekniska gymnasierna åter skulle emottaga huvudsakligen sådana sökande, som önskade gå den »tekniska vägen» utan att hava bestämt sig för något visst fack, och vilka sålunda i regel icke ägnat sig åt någon längre tids praktiskt arbete, men som i stället varit i tillfälle att förvärva det större mått av sådana kunskaper i allmänbildande ämnen, som för studier på gymnasialstadiet ansåges erforderliga. För sådana lärjungar skulle det vara en fördel, att undervisningen icke specialiserades mera, än att de efter slutad skolgång kunde välja mellan olika fack, allt efter som deras framtida praktiska verksamhet komme att gestalta sig. Oaktat den extra belastning, som skulle tillkomma genom undervisningen i merkantila ämnen, skulle den tekniska undervisningen i gymnasierna icke behöva bli mindre omfattande än den varit i de tekniska elementarskolorna, enär ett väsentligt antal undervisningstimmar kunde vinnas genom indragning av verkstadsarbetet och därigenom att bland inträdesfordringarna upptoges nödig färdighet i ritning och teckning, så att den i de tekniska elementarskolorna härför anslagna tiden kunde minskas.

Skolöverstyrelsen finner det sålunda uppgjorda och af riksdagen godkända programmet för den ifrågasvarande undervisningens ordnande synnerligen lämpligt. De skäl, som av den tekniska kommittén år 1912 anfördes mot de tekniska elementarskolornas bibehållande, synas alltjämt äga oförminskad giltighet och förringas icke av den senare framkomna tanken på upprättande jämväl av tekniska gymnasier. Även om under årens lopp undervisningen vid de tekniska elementarskolorna i vissa avseenden förbättrats, kvarstår dock det missförhållandet, att, så som de tekniska elementarskolornas inträdesfordringar äro bestämda, elevmaterialet i dessa skolor måste bli i hög grad ojämnt. Skolöverstyrelsen måste hålla före, att den uppdelning av elevmaterialet, som föranledes av olikheten i de för de tekniska fackskolorna och för de tekniska gymnasierna angivna inträdesfordringarna, måste komma att bli av mycket stor betydelse för skolarbetets rationella bedrivande. Det torde lätt inses, att en elev, som före inträdet i skolan genom praktiskt arbete under en följd av år skaffat sig god erfarenhet i något visst fack, ingalunda kan känna sig tillfreds med den undervisning i fackliga ämnen, som med hänsyn till de mindre erfarna, ofta väsentligt yngre eleverna i samma avdelning måste rättas efter dessas nivå. Å andra sidan måste det för sistnämnda elever, vilka ofta äga bättre förkunskaper i andra

ämnen, exempelvis i språk, verka hinderligt, att vid undervisningen en långt gående hänsyn måste tagas till de elever, som hava sämre eller inga förkunskaper i dessa ämnen. Föredraganden, som själv genomgått en teknisk elementarskola, har en livlig hägkomst av berörda missförhållanden och den olust de vållade bland skolans lärjungar till orinlig skada för studiearbetet. Nu påpekade förhållanden synas motionärerna icke hava tillräckligt beaktat, varför de också kommit att på ett påfallande sätt lämna ur räkningen de möjligheter till undervisningsresultatets förbättring och studietidens förkortning, som ligga i en med hänsyn till arten av elevernas förkunskaper företagen lämplig fördelning av elevmaterialet på olika slag av läroanstalter, fackskolor och gymnasier.

Enligt Tekniska elementarskolans i Örebro redogörelse för läsåret 1917—1918 hade av skolans vid höstterminens början 1917 intagna 96 lärjungar nära hälften genomgått 6 eller flera klasser av allmänt läroverk, under det att de återstående i allmänhet erhållit blott folkskoleunderbyggnad samt förberedande privat undervisning. I en den 24 januari 1918 daterad underdånig skrivelse upplyser skolans styrelse, att av nämnda 96 lärjungar endast 78 företedde intyg om föregående praktisk verksamhet, därav 17 under mindre än $\frac{1}{2}$ år, 16 under minst $\frac{1}{2}$ år men mindre än 1 år, 14 under minst 1 år men mindre än 2 år och 31 under 2 år och däröver. Samtidigt varierade elevernas levnadsålder mellan 15 och 29 år. Oavsett att arten av den praktiska verksamhet, åt vilken eleverna före inträdet i skolan ägnat sig, kan hava varit mycket olika, framgår tydligt, att de elever, skolan sålunda fått emottaga, måste besitta mycket olika förutsättningar för arbetet i skolan. Och likväl var, enligt den af skolan lämnade uppgiften, antalet kompetenta inträdessökande så stort, att icke mindre än 37 måste avvisas på grund av bristande utrymme och lärarekrafter. Det fanns alltså vid elevernas intagning en gallringsmöjlighet, om vilken man torde få antaga, att den icke lämnats obegagnad. Det nu förefintliga elevmaterialet vid tekniska elementarskolan i Örebro företer alltså just en sådan sammansättning av heterogena element, som den av statsmakterna senast beslutade reformen avser att förebygga. Denna åsytftar nämligen, som förut nämnts, en rationell fördelning av elevmaterialet, så att de elever, som hava längre praktik i något visst fack och önska vidare utbildning i detta, hänvisas till motsvarande fackskola, under det att de, som icke äro i besittning av så lång praktik och icke valt något visst fack, men hava för studier i gymnasiet erforderliga förkunskaper, hänvisas till tekniskt gymnasium.

Nu kan det visserligen till stöd för motionärernas förslag anföras, att trots berörda olägenhet i fråga om elevmaterialets ojämna beskaffenhet tekniska elementarskolan i Örebro kommit till jämförelsevis goda resultat och tillvunnit sig fackmännens stora förtroende. Det är nu så långt ifrån att överstyrelsen skulle vilja förneka eller förringa detta förhållande, att överstyrelsen med tacksamhet anser sig böra erkänna det i många avseenden framstående arbete, som tekniska elementarskolan i Örebro hittills lyckats utföra, tack vare en för undervisningens uppgifter varmt intresserad styrelse och en mycket energisk ledning, vilken även lyckats utverka åt skolan jämförelsevis goda resurser. Dock torde varken motionärerna eller någon annan, som uttalar sig i samma riktning som dessa, kunna förneka, att resultatet skulle kunna hava blivit ännu bättre, om skolans lärjungar vid sitt inträde i skolan varit mera jämställda i fråga om förkunskaper och övriga förutsättningar för studierna i

skolan, och allra minst torde någon kunna förneka, att för de skolans elever, som vid sitt inträde i skolan ha en längre tid praktisk verksamhet bakom sig och som önska en speciell facklig utbildning, skolans treåriga kurs kommer att medföra en avsevärd tidsförlust.

Om det sålunda får anses klart, att den tekniska elementarskoletypen icke bör bibehållas och att de tekniska gymnasierna för att på ett lyckligt sätt fylla sin uppgift bredvid de tekniska fackskolorna icke böra differentieras på olika linjer i större grad, än att lärjungarna efter avgången från gymnasiet, liksom hittills ofta varit fallet med dem, som avgått från en teknisk elementarskola, kunna ägna sig åt vilken som helst teknisk verksamhet, som för dem erbjuder de bästa utsikterna, så synas de skäl, motionärerna anfört för bifall till motionerna nr 45 och 215, icke äga betydelse. Riksdagen har visserligen medgivit att, då antalet lärjungar i det tekniska gymnasiet i Örebro är så stort, att en uppdelning i parallellavdelningar är behöfelig, en viss differentiering i fråga om undervisningen må ske enligt närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t, men det kan därvid icke hava varit riksdagens mening, att differentieringen skulle få göras så stark, att läroanstalten förlorade sin karaktär av tekniskt gymnasium och i stället närmast komme att utgöra en grupp av treåriga fackskolor med i stort sett samma fel, som vidlåda de tekniska elementarskolorna. Beslutet avser uppenbarligen endast den fördelning, som kan bli nödvändig, då antalet elever i en klass är så stort, att dessa ej kunna undervisas tillsammans i en avdelning, men icke den ytterligare uppdelning, som skulle erfordras för tillgodo-seende av lärjungarnas speciella önskningsar i fråga om fackutbildning. Ett bifall till motionen skulle därför enligt överstyrelsens mening verka i strid mot riksdagens tidigare beslut och innebära ett erkännande av helt andra principer för det tekniska gymnasiets organisation än dem, som innefattas i riksdagens beslut angående det lägre tekniska undervisningsväsendets omorganisation, principer, vilka skulle komma att i väsentliga avseenden för framtiden fastslå en organisationsform, vilkens allmänt påtalade brister det av statsmakterna sistlidna år fattade beslutet avsett att avlägsna.

Vad nu särskilt angår frågan om det tekniska gymnasiets i Örebro utvidgning med en fjärde parallellavdelning i form av en tekniskt merkantil linje (motionerna nr 46 och 216), anföra motionärerna det skälet, att ett stor antal inträdessökande årligen måste avvisas på grund av bristande utrymme och lärarkrafter samt att industriens efterfrågan på från skolan utgånga lärjungar eljest icke kan tillgodoses.

I dessa avseenden vill överstyrelsen erinra om, att enligt riksdagens tidigare beslut en icke obetydlig utvidgning av utbildningsmöjligheterna på ifrågavarande undervisningsområde är omedelbart förestående. Så kommer den elektrotekniska fackskolan i Västerås att börja sin verksamhet instundande höst, och lär denna kunna emottaga ett 30-tal lärjungar redan då. Vidare medför omorganisationen av den tekniska elementarskolan i Malmö, att den kan emottaga ett större antal lärjungar än förut. Även den tekniska elementarskolan och det tekniska gymnasiet i Örebro torde, i den mån tillräckliga lokaler anskaffas, erhålla möjlighet till elevantalets ökning genom det stora antal nya lektorat, som snarast skola där inrättas. Överstyrelsen behjärtar väl vikten av, att det tekniska undervisningsväsendet snarast möjligt ytterligare utvidgas, men med tanke på den tekniska kommitténs förslag till tekniska fackskolor och deras förläggning till olika orter inom landet synes det dock överstyrelsen önsk-

värt, att tid måtte reserveras för de undersökningar, som denna frågas utredning kräver. Överstyrelsen har sig bekant, att förberedande åtgärder redan blivit igångsatta från olika håll. Särskilt anser överstyrelsen angeläget, att tekniska skolan i Stockholm omorganiseras så snart ske kan, och att i samband därmed de av den tekniska kommittén föreslagna fackskolorna i Stockholm för maskin- och byggnadsindustri bliva inrättade. Då dessa åtgärder icke böra allt för starkt föregripas, anser överstyrelsen, att man även ur denna synpunkt bör ställa sig avvaktande i fråga om en ytterligare utvidgning av den tekniska läroanstalten i Örebro.

Vad beträffar det nu föreliggande förslaget till undervisningsplan för det tekniska gymnasiet, vilken i vissa avseenden kritiseras i motionen, anser sig överstyrelsen böra erinra om, att densamma ännu icke är slutligt fastställd och att den även i sitt slutgiltiga skick alltid torde komma att i viss utsträckning lämna utrymme åt individuella och lokala önskningsar.

Om, såsom motionärerna anse, icke hela det elevantal, som tekniska gymnasiet i Örebro är avsett att emottaga, skulle vara i behov av den utbildning, gymnasiet har till syfte att meddela, utan någon del därav erfordrar en rent teknisk fackbildning, så synes det överstyrelsen kunna tagas i övervägande, huruvida icke någon eller några av det tekniska gymnasiets parallellavdelningar skulle kunna ombildas till motsvarande fackskolor med tvåårig lärokurs liksom övriga fackskolor.

I betraktande av det förhållandet att tekniska elementarskolan i Örebro under de senaste åren undergått en stark utveckling i sådan riktning, att undervisningen på de olika linjerna nu faktiskt står närmare den, som skulle förekomma i motsvarande fackskolor, än den, som skulle tillhöra det tekniska gymnasiet, och att kurserna redan äro treåriga, skulle emellertid även den möjligheten kunna tänkas, att den tekniska läroanstalten i Örebro bereddes en särställning, som möjliggjorde dess fortsatta utveckling till ett slags högre teknisk läroanstalt med en mellanställning mellan teknisk högskola och teknisk fackskola. Då detta dock skulle förutsätta ett fullständigt frångående av riksdagens under förra året fattade beslut i fråga om läroanstaltens organisation, och motionärerna icke öppet yrka på något sådant, utan endast ifrågasätta vissa anordningar inom den redan beslutade organisationsramen, anser sig överstyrelsen icke böra närmare ingå på nyss nämnda alternativ.

Ehuru överstyrelsen alltså livligt uppskattar värdet av det intresse för den tekniska läroanstaltens i Örebro utveckling, som ligger till grund för nu ifrågavarande motioner, finner sig överstyrelsen på grund av det ovan anförda förhindrad tillstyrka bifall till framställningen, sådan den nu föreligger.»

Som de i motionerna I: 46 och II: 216 framlagda förslagen avse själva organisationen av ifrågavarande läroanstalt, anser sig utskottet böra först yttra sig härom. *Utskottets yt-
rande.*

Enligt den av 1918 års lagtima riksdag beslutade omorganisationen av den lägre tekniska undervisningen skulle den tekniska elementarskolan i Örebro ombildas till ett tekniskt gymnasium, vars första årsklass skulle upprättas från och med höstterminen 1919. Jämsides med att det tekniska gymnasiet sålunda successivt komme till stånd, skulle den tekniska elementarskolan försvinna. Med hänsyn till det stora antalet elever vid gymnasiet medgav riksdagen behövligheten av en uppdelning i parallellavdelningar samt av en viss differentiering av den mer allmänt lagda tekniska undervisningen vid gymnasiet. Undervisningen skulle differentieras på tre linjer, en mekanisk-teknisk, en kemiskt-teknisk och en elektroteknisk, varjämte en förstärkning av språkundervisningen och särskilt den merkantila undervisningen skulle komma till stånd. Bland inträdesfordringarna, sådana de förelågo för riksdagens prövning och från riksdagens sida lämnades utan erinran, var ej upptaget krav på särskilda språkkunskaper.

Ifrågavarande motioner innebära nu en utvidgning av det tekniska gymnasiet i Örebro med en fjärde parallellavdelning i form av en tekniskt merkantil linje, avsedd att åt dess elever bereda ett större mått av teknisk merkantil utbildning än som skall givas åt gymnasiets alla elever. Det har härvid gjorts gällande, att motionärernas förslag allenast innebära en utveckling av den beslutade organisationen och ingalunda åsyfta något sönderbrytande eller upprivande av det beslut, som av 1918 års riksdag fattades beträffande ifrågavarande läroanstalt. Dessa synpunkter kunna enligt utskottets mening tillmätas ett visst berättigande, så till vida som förslagen avse en sådan jämkning i gällande undervisningsplan, som icke länder till förfång för den tekniska undervisningen och den läggning, densamma bör i förevarande gymnasium äga.

Beträffande den tekniska läroanstalten i Örebro vill utskottet erinra, hurusom densamma i sällsynt grad vunnit industriens och de praktiska intressenas sympatier och att en mera fri och av allt för snäva former obunden utveckling av skolan utan tvivel torde lända till fromma för just de syften, denna skola har att fylla. Den särställning, Örebroskolan tillförne haft och varigenom den förstått att tillvinna sig allmänt förtroende, bör den enligt utskottets förmenande i möjligaste mån bibehålla i det nya systemet. Riksdagens ovanberörda beslut om undervisningens differentiering

på tre parallella linjer vid ifrågavarande läroanstalt innebar jämväl, att skolan skulle komma att i den nya organisationen erhålla en något avvikande form i förhållande till andra tekniska gymnasier.

Vad särskilt beträffar det i motionen omförmälda förslaget till undervisningsplan för det tekniska gymnasiet, vill utskottet vidare allenast erinra om den av skolöverstyrelsen meddelade upplysningen, att undervisningsplanen ännu icke är slutligt fastställd och att den även i sitt slutgiltiga skick alltid torde komma att i viss utsträckning lämna utrymme åt individuella och lokala önskningsar.

Om utskottet sålunda i förevarande motioner ej vill se ett uttryck för ett frångående av fjolårets riksdagsbeslut beträffande ifrågavarande läroanstalt utan snarare ett steg i riktningen att föra läroanstalten framåt till undervisningens och det allmännas båtnad, anser sig utskottet dock icke under förhandenvarande förhållanden kunna tillstyrka bifall till de förslag, som i motionerna avses. Den nya av 1918 års riksdag beslutade omorganisationen av skolan har ännu ej börjat träda i verksamhet, och någon erfarenhet om den nya anordningens ändamålsenlighet och dess möjlighet för anpassning till ytterligare utveckling kan följaktligen icke föreligga. Att redan innan läroanstalten börjat arbeta under sina nya former besluta en ändring i densammans organisation, finner utskottet mindre välbetänkt. Härtill komma vidare de uppslag, som av skolöverstyrelsen i dess ovanberörda utlåtande gjorts, nämligen dels tanken på huruvida någon eller några av gymnasiets parallellavdelningar skulle kunna ombildas till motsvarande fackskolor med tvåårig lärokurs liksom övriga fackskolor, dels ock beredande åt den tekniska läroanstalten i Örebro av en särställning, som kunde möjliggöra dess fortsatta utbildning till en slags högre teknisk läroanstalt med en mellanställning mellan teknisk högskola och teknisk fackskola. Även har den tanken varit uppe, att vid sidan av det nuvarande tekniska gymnasiet i Örebro kunde anordnas en tvåårig teknisk fackskola för viss industrigren.

I betraktande av vad sålunda förekommit anser sig utskottet ej böra intaga en definitiv ståndpunkt till dessa olika förslag, men då utskottet är övertygat, att en fortsatt utveckling av ifrågavarande läroanstalt måste lända till stort gagn för den tekniska utbildningen och därigenom ock för den svenska industrien samt för övrigt torde nödvändiggöras av det stora antalet inträdessökande, anser utskottet att riksdagen bör hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t, i samband med den pågående utredningen beträffande det tekniska undervisningsväsendets fortsatta ombildning och utveckling, ville särskilt taga i övervägande, på vad sätt det tekniska gymnasiet

i Örebro lämpligast bör, vare sig i av motionärerna föreslagen riktning eller på annan väg ytterligare utbyggas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Utskottet övergår härefter till det av Kungl. Maj:t framlagda statförslaget för ifrågavarande läroanstalt för år 1920, därvid må erinras, huru som i detsamma upptagits en post å 7,800 kronor till arvoden åt extra lärare höstterminen 1920 för 99 veckotimmar. Ovan omförmälda motioner I: 45 och II: 215 avse en höjning av denna post till 8,000 kronor för beredande av möjlighet för eleverna till större frihet vid val mellan gymnasiets tre linjer. Utskottet, som icke kan finna ett bifall till detta förslag innebära någon rubbning av skolans hittills av riksdagen beslutade organisation och anser goda skäl vara förebragta till stöd för förslaget, vill följaktligen för sin del biträda detsamma.

Å statförslaget äro vidare uppförda anslag till viss vaktbetjäning och har dessutom för två befattningshavare föreslagits lönetillägg för år 1919 att utgå på tilläggsstat för samma år. Utskottet tillstyrker vad i dessa hänseenden föreslagits. Framställningen om anslag till täckande av brist i elementarskolans räkenskaper till belopp av sammanlagt 9,406 kronor anser sig utskottet ävenledes böra tillstyrka.

I anslagsposten till lyshållning, uppvärmning m. m., har föreslagits en höjning från nuvarande belopp, 7,000 kronor, till 17,550 kronor. Utskottet anser, i anslutning till vad utskottet i andra motsvarande fall tillstyrkt, denna anslagspost böra kunna begränsas och vill förorda, att den bestämmes till 15,000 kronor. I övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts föreliggande förslag.

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må

I) i anledning av Kungl. Maj:ts ovanberörda framställningar ävensom herr Lindgrens m. fl. och herr Gustafssons m. fl. omförmälda motioner nr 45 och nr 215,

a) för tekniska elementarskolan och tekniska gymnasiet i Örebro godkänna följande ordinarie stat för år 1920:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
1 rektor (förutom av kommunen bekostad fri bostad eller ersättning härför)	5,000	2,500	7,500
1 lektor (förutom ålderstillägg)	3,900	1,900	5,800
9 lektorer (förutom ålderstillägg) ...	35,100	17,100	52,200
1 lektor (från och med den 1 juli 1920)	1,950	950	2,900
1 lektor (från och med den 1 juli 1920)	1,950	950	2,900
1 vaktmästare	900	550	1,450
1 maskinist och eldare	1,100	650	1,750
1 laboratorievaktmästare (från och med den 1 juli 1920)	550	325	875
Till arvoden åt extra lärare vårterminen 1920 för 160 veckotimmar	—	—	15,000
» arvoden åt extra lärare höstterminen 1920 för 99 veckotimmar	—	—	8,000
» bokförings- och skrivbiträde åt rektor	—	—	900
» övningar i lantmåteri	—	—	600
» föredrag om arbetarskydd och hygien	—	—	400
» skolläkare	—	—	700
» bibliotek	—	—	1,500
» samlingar och undervisningsmaterial	—	—	2,500
» verkstaden för materialier och diverse	—	—	1,000
» laborationer	—	—	4,000
» tryckningskostnader, annoneer, skrivmaterialier m. m.	—	—	2,000
» lyshållning, uppvärmning m. m.	—	—	15,000
Summa kronor	—	—	126,975

¹ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.

² Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor. Därast bostad med bränsle, eventuellt bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas åt ifrågavarande befattningshavare, skall av lönen avstås för bostad och bränsle 150 kronor samt för lyse 25 kronor för år. Därast befattningshavare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw-timmar. Den, som åtnjuter lyse, skall själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelsen i § 3 av kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. F. S. 1918 nr 836).

b)) medgiva, att styrelsen för ifrågavarande läroanstalt må äga att beträffande de utgiftstitlar, som icke innefatta avlöning till ordinarie personal, å en post göra minskning och å en annan ökning, endast anslagsbeloppen i deras helhet icke överskridas;

c) för beredande av tillfälligt lönetillägg åt vaktmästaren samt maskinisten och eldaren vid tekniska elementarskolan och tekniska gymnasiet i Örebro anvisa på tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag, högst, 650 kronor, att utgå med 400 kronor till vaktmästaren samt med 250 kronor till maskinisten och eldaren;

d) till täckande av dels under år 1917 uppkommen brist i den för tekniska elementarskolan i Örebro för sagda år gällande staten, dels ock för år 1918 beräknad brist i nämnda skolas stat anslå på tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag, högst, 9,406 kronor;

kommande, vid bifall ej mindre till vad utskottet under a) här ovan tillstyrkt än även till vad utskottet under punkterna 245, 249, 253 och 255 i sitt utlåtande nr 8 A tillstyrkt, det ordinarie anslaget till de tekniska läroverken, nu 988,675 kronor, att ökas med 102,100 kronor till 1,090,775 kronor;

II) i anledning av herr Lindgrens m. fl. och herr Gustafssons m. fl. omförmälda motioner nr 46 och nr 216, angående utvidgning av det tekniska gymnasiet i Örebro med en fjärde parallellavdelning i form av en tekniskt merkantil linje, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes i samband med den pågående utredningen beträffande det tekniska undervisningsväsendets fortsatta ombildning och utveckling, särskilt taga i övervägande, på vad sätt det tekniska gymnasiet i Örebro lämpligast bör, vare sig i av motionärerna föreslagen riktning eller på annan väg, ytter-

ligare utbyggas, samt för riksdagen framlägga det förslag vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 1 april 1919.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *C. J. G. Swartz*, *O. M. Strömberg*, *H. F. Lamm*, *G. M. H. Ekelund*, *J. Nilsson*, *O. Bergqvist*, *C. G. Ekman*, *H. G. W. Wrangel*, *A. Pers*, *J. L. Widell* och *C. I. Asplund* samt

från andra kammaren: herrar *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *J. Olofsson*, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén*, *P. Nilsson* i Bonarp, *S. Bengtsson* i Norup, *P. B. Nilsson* i Landeryd, *J. Erlansson*, *C. R. Jansson* i Falun, *S. E. J. Lübeck* och *K. A. V. Björck*.
